

Välkommen till
Nyhetsbrev nr 12-2015
från Kalle Eriksson och Bjäreförlaget.

Vilket gensvar!!!

För en tid sedan skickade jag ut en förfrågan till mina ca 950 läsare av Nyhetsbrev. Syftet var, att jag skulle få vägledning inför mitt beslut beträffande upplagestorlek för min kommande bok –"På räls över Hallandsås under 130 år".

Vilket gensvar!! Förhandsbeställningar strömmade in i mängder.

Men:

Merparten av svaren har kommit efter det att jag blivit nödsakad att (lite tidigare än planerat) fastställa upplagestorleken.

Nu inser jag, att jag gjort ett misstag ang. upplagestorleken. Jag borde ha ökat upplagan ytterligare. Mycket!!!

Nu har jag bl.a. fått lära mig, att det finns många järnvägsentusiaster i det här landet.

Många, många fler än jag kunde ana. (Det borde jag ha tagit reda på tidigare....)

Dessutom alla dessa lokala järnvägsföreningar....Museiföreningar. Järnvägshistoriska föreningar....

Skulle inflödet av beställningar fortsätta som hittills vet jag inte hur - och när(!) - , det kommer att sluta....

Hur som helst. Det känns som ett gott råd till de av mina läsare som vill säkra ett ex. av boken:

Beställ! Nu!

Som läsare av mina Nyhetsbrev erhåller du en viss (liten – men ändå) rabatt. Den gäller även för de extra ex. som du ev. redan nu passar på att säkra som julklappar. Den rabatten gäller dock bara under en kort tid. Snart nog måste jag ”återgå vi till ordningen” med samma pris för alla.

Under de år...

... som jag arbetat med ”På räls...” har jag måhända hunnit bli lite av en järnvägsnörd. Jag har förstått, att jag är långt ifrån ensam med den egenheten. Jag tycks ha tiotusentals meningsfränder.... Många kanske ännu mera nördiga...

En lång historia

Begreppet järnväg har en betydligt längre historia än vad vi i regel ser beskrivet i allmän litteratur. I Sverige började vi bygga järnvägar på 1850-talet. I England var man några årtionden före. Redan på 1700-talet hade man dock börjat experimentera med att låta vagnar löpa på skenor.

Allt detta med vagnar på skenor började i gruvorna. Vagnarna drogs för hand.

1767 användes för första gången järnskenor. De hade lagts på träräler. Vagnarna drogs av hästar. Man hade funnit, att en häst kan dra tio gånger mer på järnskenor än på de tidigare träskenorna.

Den första svenska järnvägen *ovan jord* föddes i våra trakter. Det var i Höganäs, som man 1798 byggde en bana efter engelsk förebild. Banan hade räler av trä. Vagnarna, som lastades med stenkol och eldfast lera, drogs av hästar.

Träbanor i gruvor...

...har man hittat spår efter i flera länder. Tyskland på 1500-talet. England på 1600-talet. Sådana tidiga spår har vi även hittat i Sverige. 1698 byggde Christoffer Polhammar (sedermera Polhem) en bana i en gruva i Humboberg utanför Smedjebacken. Spåren är av trä. Kraften kom från ett vattenhjul.

En vagn från denna järnväg finns bevarad. Dessutom: Vi har den på nära håll: i järnvägmuseet i Ängelholm! Ett besök i museet rekommenderas. Där får du veta mera om denna historiska vagn. Dessutom får du veta massor av annat från järnvägens värld.

Har du lust att resa ännu längre...

...tillbaka i tiden för att leta efter järnvägsspår, kan du följa med till Irak på 700-talet f.Kr. Där förflyttade man gudabilder längs ett spår - belagt med bronsräler!!

Eller följ med till Grekland på 600-talet f.Kr. Från den tiden kan vi hitta en stenlagd väg med spår vid staden Korint. På denna bana transporterade man skepp som hade försetts med hjul.

I min bok hakar jag på i järnvägens långa historia med den stora lokomotivtävlingen i Rainhill på banan mellan Liverpool och Manchester på 1820-talet. Det var då George Stephansons lok, ”Rocket” - inför tusentals åskådare - segrade i duellen mot John Ericssons skapelse, ”Novelty”.

Hin onde själv

När det skulle byggas järnvägar i lite större skala orsakade det mycket våda hos många människor. Järnvägslitteraturen visar många prov på detta. Ett exempel från tiden före

järnvägsutbyggnaderna: I Cornwall i England hade William Murdock byggt ett landsvägslokomotiv som han provkörde en natt. Ortens pastor protesterade. Han var övertygad om att den eldsprutande mackapären var hin onde själv....
I min bok har jag tagit med många exempel på såväl motståndare som anhängare till detta nya transportmedel. De tog ut svängarna ordentligt i sin argumentering.

Bjärebygden 1985 handlade om järnvägen.

Jag skrev inledningsvis att jag ägnat ett par år åt järnvägshistoria för att forma boken "På räls..." Det är inte helt korrekt. Det rör sig om betydligt fler år.
Året 1985 ägnade jag mig helt åt samma ämne. Jag var då redaktör för hembygdsföreningens årsbok, "Bjärebygden". Det hade gått 100 år sedan vi fick "vår" järnväg. Det ville vi uppmärksamma. Bjärebygden 1985 ägnades helt åt dessa 100 järnvägsår i Bjäre.
Det arbetet gav mig anledning att redan då plöja igenom mängder av järnväglitteratur. Såväl nationell som lokal. Det blev mycket.
(Jag blev kanske lite järnvägsnördig redan då....)

Sedan kom tunneln...

Söndagen den 6 oktober 1997 blev jag "inkallad under fanorna" för att återigen ge mig i kast med ett ämne som hade med vår järnväg att göra. Anledningen var det som i alla svenska media kom att betecknas som "tunnelskandalen". Båstads kommun hade hamnat i ett akut krisläge. Gift i tunneln hade kommit på avvägar. Stort larm. En nationell angelägenhet. Båstads kommun hade fattat det unika beslutet att försätta sig i det som kallades beredskapsläge. Ett unikt beslut. Ingen kunde påminna sig att det någonsin tidigare i kommunens historia hade fattats ett sådant beslut.
Praktiskt innebär begreppet beredskapsläge, att särskilda regler gäller för beslutsfattande och verkställighet. En särskild krisledningsgrupp tar över allt ansvar för ärenden som berörs av krisen.
I denna grupp var jag sedan tidigare placerad som informationsansvarig. Som i alla kriser kom informationsfrågorna att inta en central roll i för kommunens roll i hela dramat. Följden blev för min del att järnvägen återigen kom att prägla min tillvaro.

Därmed...

....lämnar jag kapitlet järnväg. Åtminstone för den här gången.

Vilken tillgång!

Varje gång jag arbetar med att utforma en bok – eller ett bildspel att använda vid föreläsning – har jag anledning att notera, vilken fördel det är att ha tillgång till ett eget bildarkiv. Detta arkiv har med året vuxit rejält. Räkneverket på den digitala delen passerade just 42 000-strecket.

Många av de äldre bilderna har lämnats in av bjärebor, som bett mig ta hand om dessa historiska dokument. Det är ju också dessa gamla bilder som jag tycker är mest intressanta. De tillkom under en tid då fotografering var något sällsynt. Dessa gamla bilde är de enda dokument, som kan ge oss – och kommande generationer - en riktig föreställning om de förhållanden som gällde när bilden togs.

Nu är det annorlunda. Med dagensamerateknik tas det bilder i enorma mängder. Följden är måhända, att man inte betraktar bilden med samma respekt – närmast vördnad – som man kan betrakta de riktigt gamla bilderna. Bilder, som ger oss möjligheter att föreställa oss sådant som ofta inte går att skildra i ord.

Tack till våra arkiv

Jag har också fått hjälp från våra lokala arkiv. Föreningsägda sådana finns ju – Föreningen Gamla Båstad och Föreningen Förslövs socken förr och nu. Även kommunen har en fin samling med gamla bilder. Ett varmt tack till alla.

Ett tips till dig som har samlingar av gamla fotografier: ha gärna dessa arkiv i åtanke.

Medverka till att vi räddar kunskapen om vår historia.

Själv fortsätter jag att ta emot dokumentära bilder. De kommer, efter att de försetts med erforderliga data, att överlämnas till det kommunala arkivet – tillsammans med de övriga bilderna i mitt arkiv.

Den analoga delen, ca 20 000 bilder – har redan överlämnats. Den digitala delen – nu ca 42 000 bilder - ligger kvar i min dator - främst för att jag skall ha möjlighet att fortsätta arbetet med att komplettera bildtexterna.

Efterlysning.

I det ständiga arbetet med bildtexter får jag ofta hjälp av intresserade bjärebor och andra. Bilder som lämnats in till mig och som saknar text lägger jag ut på min hemsida och ber besökarna att hjälpa till.

Just nu finns ett antal Efterlysningar på hemsidan. Därför: ta gärna en koll där. www.bjareforlaget.com

Sagt om värdet av bl.a. kunskap i historia

"Att förbli okunnig om ting som hände innan man var född är att förbli ett barn" (Marcus Tullius Cicero.)

Sagt om värdet av att ha en hembygd

"Vår by är måhända inte världens centrum, men det är den plats på jorden, där vi är födda och den är centrum för vårt dagliga liv". (Ur en trycksak om en liten by på Kreta.)

"Det är vår plikt mot oss själva, våra bortgångna kära och mot kommande generationer att efter bästa förstånd vårda och värna vår hembygd." (Nils J. Nilsson, hembygdsforskare och hembygdsvårdare i Bjäre.

"Barn som i skolan får arbeta med sin hembygd och sin egen kulturella bakgrund, lär sig bättre". (Professor Henning Johansson vid Högskolan i Luleå.)

Min bokhandel

Ännu återstår några ex. av mina tidigare böcker. Därför förlänger vi vår "rea på rean" ännu någon tid.

Boktitel	Ord. Pris	Rea på rea-pris
Så blev Båstad tennis	225	75
Bilder av ett sekel i Bjäre	330	90
Vår bjärehistoria i bild	350	90
Bjärebor berättar...	330	90
Strövtåg i Bjäres historia	330	190

Mjölkbordet – naturlig samlingspunkt

Många äldre personer på landsbygden minns mjölkbordet. För några ger det positiva associationer. Vissa mjölkbord var något mycket mer än en plats för mjölkkanor, som skulle hämtas för transport till mejeriet. Mjölkbordet blev en träffpunkt. En plats där man kunde umgås. Bara sitta och prata. Ibland en plats för romantiska möten mellan unga förälskade. Om detta har åtskilligt skrivits under årens lopp.

Mjölkbordet har ju en koppling till mejerirörelsen. Därmed har vi också grunden till en grov bestämning av den tidsperiod, när mjölkbordet hade sin egentliga funktion.

I Bjäre kämpade mejerierna särskilt länge emot nedläggningsivrarna. Det förlängde livet för mjölkborden på halvön.

100 000 mjölkbord

Jag såg i en tidning att under 1950-talet fanns det ca 100 000 mjölkbord i landet. Vid samma tid fanns det 280 000 mjölkleverantörer i Sverige. Under årtiondena därefter skedde en total förändring. Färre leverantörer av mjölk. Färre mjölkbord....

I samma tidningsartikel kan jag också läsa om mjölkbordens kulturella roll.

En av ”insändarna berättade:

” Du förstår. Mjölkbordet var en naturlig plats i många sammanhang. När vi cyklade till dans hände det att vi blev trötta. Då satte vi oss på mjölkbordet och hånglade en stund....”

När mjölkbordet förlorat sin egentliga roll i jordbruksnäringen och börjat förfalla och försvinna, förvandlades de återstående till kultur. Det började bli intressant t.o.m. för forskarna. En forskare vid Chalmers i Göteborg har ägnat sig åt mjölkbordens historia. Allmänheten inbjöds att lämna personliga berättelser om sina minnen kopplade till mjölkbordet. Från hela landet strömmade berättelserna in. Här fick man återigen bekräftat mjölkbordets sociala roll.

Önskepresent på 50-årsdagen.

Bland de många insända berättelserna fanns bl.a. en från en kvinna, som skulle önska sig något till sin 50-årsdag. Hon önskade sig ett mjölkbord!

I tidningsartikeln konstateras:

–” Nu står mjölkbordet utanför huset och inbjuder besökare till många mjölkbordshistorier.”

Anläggande af trädansbanor förbjudes.

Då och då har jag i tidigare Nyhetsbrev tangerat klyftorna som funnits mellan kulturen och värderingarna i de breda folklagren å ena sidan och de styrande å den andra.

Går vi tillräckligt långt tillbaka var det kyrkan som styrde – även i det som vi kallar världsliga frågor.

Dansen är ett sådant exempel. Motsättningarna stöter jag ofta på i protokollen. Som i denna stadga för V. Karups socken 1876.:

Allt anläggande af trädansbanor inom socknen, äfvensom majsjungande, förbjudes helt och hållet. Den som upplåter mark för dylika tillställningar är förfallen till 20 kronors böter för hvarje gång sådant sker

Beträffande dansbanor stadgades vidare:

- Vill någon upplåta lokal för dans inomhus, till hwilken komma andra än de af lokalens egare inbjudna, är han pliktig att anmäla detta hos Kommunalnämndens ordförande, som eger uppdraga åt någon tillsyningsman, att hwid tillfället närvara.

”Luften i Torekow är härligt frisk”

Bland våra badorter intager Torekow en framträdande plats. Icke underligt, då Torekow geografiskt har ett synnerligen fördelaktigt läge, en härlig strand, skog och klippor. Förbättrade kommunikationer, i det omnibussar i anslutning till tåglägenheterna gå från Ängelholm, Grevie och Båstad ha gjort, att alltjämt nya gäster och semesterfirande söka sig till den omtyckta badorten.

Luften i Torekow är härligt frisk och hälsosam, havets vågor salta och styrkande.

(Badtidningen för Båstad, Malen och Torekow 15 juli 1933.)

Ordblomster

Hämtade ur föräkringsbolagens skattkammare.

- Min fru har stortvätt på tisdagarna och när jag återvände hem på kvällen fick jag vindrutan och två tänder utslagna.
- Den andre föraren ändrade sig plötsligt, så det fanns ingenting annat att göra än att köra på honom.
- Jag talade om för den andre idioten vad han gick för och fortsatte.
- Jag sammanstötte med ett stationärt träd.

Mera ur språkets underbara värld.

*Priserna gäller endast när gatuköket är öppet (Skylt i gatukök.)

*Tomgångskörning förbjuden högst 1 minut (Skylt vid lastkaj.)

*Frigående ägg.(Skylt i mataffär.)

*Sjuk gymnastik (Skylt i en sydsvensk stad.)

*Vi utför rost- och plåtskador billigt (Skylt i bilverkstad.)

Som synes. Språkvård är inte alls oviktigt. Inte ens när man utformar skyltar.

Avslutar som vanligt

Om du i fortsättningen **inte** vill få min Nyhetsbrev – meddela mej i ett mejl.

Kalle

Kalle Eriksson
Bjäreförlaget
Hallavaravägen 102
269 91 Båstad

Tel. 0431-365332